

HAK-AL november'76 nr.11

natuur- en vogelwacht CULEMBORG

roofvogel-
tellingen

broedvogelverslag
jeugdgroep

excursie
zoelen

broedvogels
mariënwaerd

NVWC

planten
mariënwaerd

excursie
hardenbroek

inventarisatie
regulieren

trekvoegel-
tellingen

ELLY HEYNES

GOILBERDINGESTR. 24

CULEMBORG

HAK-AL is het mededelingenblad van de
Natuur en Vogelwacht Culemborg N.V.W.C.

Redaktie-adres: Triosingel 27 - Culemborg

Kontaktadres: Gerard van Zuylen - Zandstraat 32A
Culemborg -03450-3922-

Begeleiding
Jeugdgroep: Leo van de Kooy - Vliegerweg 3
Culemborg -03450-5450- en
Gerard van Zuylen

Coördinatie
Inventarisaties: Chris Kalden - Ravelijnstraat 51
Culemborg -03450-6213-

Bibliotheek: Frans Waroux.
Boeken en Inventarisatieverslagen
in Het Kompas

"Het Vogeljaar": Jaarabonnement 1976 door overschrijving
van f 10,-- op de girorekening van
de NVWC met vermelding van "Vogeljaar".
Reeds verschenen nummers worden
nagezonden.

Nieuwe Leden: Opgeven bij de penningmeester.

Lidmaatschap:
Jeugd lidmaatschap f 5,-- per jaar
Individueel volw. f 10,-- per jaar
Gezin f 15,-- per jaar
Indien per post f 15,-- per jaar

Bedragen per vooruitbetaling te voldoen
op de girorekening van de NVWC of per
kas

Penningmeester: Frans Waroux - Mendelssohnlaan 7
Culemborg -03450-5393-
Gironummer 34 33 351 tnv F. Waroux
rek. Natuur en Vogelwacht Culemborg

Redaktieteam: Harry en Jilles v/d Warenburg en
Breun Jansen

Klubhuis: "Het Kompas" - Kamer 2 -
Slotstraat 12 - Culemborg

Van de redactie:

Het was oorspronkelijk de bedoeling van deze
aflevering van Hak-al een "veldnummer" te maken,
een nummer waarin alleen dingen te vinden zouden
zijn die te maken hebben met veldwerk (excursies,
waarnemingen en inventarisaties).

Op het laatste moment kwam er echter zoveel kopy
binnen, dat we wat water in de wijn hebben gedaan.
In verband met de grote hoeveelheid kopy
hebben we afgezien van het plaatsen van
veel illustraties om de "huisdrukker"
niet nog meer te belasten.

Toch geeft de inhoud een redelijke indruk van de
werkzaamheden van de NVWC.

Wanneer je dit leest is de eerste bus-excursie
van de NVWC achter de rug, we zijn dan op 7 nov.
met 40 man naar de Flevo-polder geweest. Hope-
lijk was het zo'n succes dat er van tijd tot tijd
dergelijke excursies georganiseerd kunnen worden.
Het winterkamp naar Schouwen-Duiveland is even-
eens volgeboekt, we gaan daar met een gezellige
ploeg naar toe, zodat succes eigenlijk al verze-
kerd is.

Tenslotte willen we iedereen vragen vast in trai-
ning te gaan voor het knotwilgenschnoeien. Op 11
december is de eerste van een zestal zaterdagen
gepland.

Hak-al

Hak-al is een Culemborgse of Kuilenburgse samen-
voeging van de uitroep "had ik al". Deze kreet
is nogal eens te horen tijdens excursies en in-
ventarisaties wanneer er planten, vogels enz.
worden gevonden, gezien of gehoord.

Planteninventarisatie Mariënwaerd 1976

Namens de plantenwerkgroep wil ik hier een korte impressie geven van ons werk in 1976. Gelukkig mag dan voorop gaan dat de sfeer uitstekend was en dat we ons werk met veel plezier gedaan hebben. Ook kregen we belangstelling van buiten de plantenwerkgroep waardoor we ons deel van het geheel voelden, en ook de jeugdleden bij ons werk konden betrekken. Het plan voor 1976 omvatte de inventarisatie van Mariënwaerd, het bos, de uiterwaard, de dijk, de dreven met akkerland, weiland, griend en boomgaard, tot aan de spoorlijn Geldermalsen-Leerdam. We zijn slechts half klaar gekomen. De andere helft komt volgend jaar aan de beurt, alsmede het deel ten noorden van de spoorlijn. Toch zal er een verslag uitkomen. zij 't voorlopig, dat ook enige beheersadviezen zal bevatten. We hebben totaal 15 excursies gemaakt, meestal op zaterdagmorgen. Helaas hadden de planten veel van de hete zomer te lijden, maar wij zijn gelukkig slechts twee keer uitgerend! De eerste excursies zijn besteed aan het inventariseren van de "biotopen" van het gebied, d.w.z. de onderverdeling van het gebied in delen met een eigen typische flora, zoals: het oude parkbos, de akkers, de sloten met slootkanten, etc.. Het is onze bedoeling voor elk van de 17 onder-

scheiden biotopen een volledige soortenlijst te maken. Hieronder een indruk van hetgeen reeds gebeurd is.

Het parkbos is rijk aan boomsoorten. In het meest natuurlijke gedeelte zijn dit essen en iepen. Prachtige parkbomen zijn de grijze en zwarte walnoot. In de struiklaag vinden we veel kruis- en aalbessen, wild of verwilderd. In het voorjaar is het bos een zee van geel door 't speenkruid, maar wij waren toch het meest onder de indruk door een hoek met bij elkaar vogelmelk, kraeiloek, heksenkruid, klimop-ereprijs, reuzezwenkgras, nagelkruid en de onvolprezen keverorchis. Geweldig! Vogelmelk komt trouwens in het gehele gebied talrijk voor. Een hoekje bloeiende vogelmelk spreekt voor zichzelf.

In een korte kennismaking met de paddestoelen van het bos konden we al 26 soorten op naam brengen, waaronder opvallende als de oranje bekerzwam en de grote trechterzwam. Ongetwijfeld zijn deze 26 soorten slechts een klein deel van de werkelijk aanwezige soorten. Ook vonden we ettelijke zeldzame mossen.

Het bos had echter niet het alleenvertoningsrecht van leuke plantensoorten. Zo hebben de akkers een rijke (on)kruidenflora, met soorten als duist, kleine leeuwwebk en kleine wolfsmelk. Op de spoordijk prijken het langbaardzwenkgras, de gele morgenster en de hemelsleutel. De wegbermen van de dreven herbergen vele

soorten, waaronder kruisbladwalstro, ruige weegbree en maarts viooltje. Een leuk facet van de bermen is dat zij veel essehakhout bevatten.

De dijken in het gebied wedijveren met de wegbermen in soortenrijkdom. Wel vaak moesten we van één wandeling 70-80 soorten noteren, waaronder dolle kervel (op de hoedijk), glikkruid (op de notedijk) en schaduwgras (in een knotwilg). Vooral echter de notedijk is een beetje grof door het jaarlijks afbranden.

Als je de grienden van het gebied eens wilt bekijken, kleeft je dan goed aan, want je moet soms door zeeën van brandnetels waden. Eenmaal in het hart van zo'n griend bevind je je echter in de betoverende wereld van de jungle. De grienden in de uiterwaarden bestaan ten dele uit geknotte wilgen, iepen en essen, en in deze knotten kwamen een 20-tal plantensoorten voor, waaronder een viertal varensorten: de brede eikvaren, de brede en de smalle stekelvaren, en de mannetjesvaren. De laatste drie soorten zijn alle uit het geslacht niervaren dat zich blijkbaar nogal op geknotte bomen thuisvoelt. Wim Rubers vond natuurlijk weer enige zeldzame mossen op de knotwilgen. Maar ook op de grond staan er leuke planten, zoals een geweldig grote grote klis. Binnendijks zijn er ook grienden, en een van deze verraste ons met een nieuwe vind-

plaats van de keverorchis. Deze griend bevatte nogal wat essehout. Blijkbaar voelt de keverorchis zich hieronder goed thuis. Wetenschappelijk gezien komt deze plant inderdaad het meest voor in een plantengemeenschap die het Essen-Iepenbos genoemd is (*Fraxino-Ulmetum*). Dit type wordt op Mariënwaard wat bedreigd door de zich sterk uitzaaiende esdoorn. Volgend jaar gaan we dus verder. We moeten dan b.v. meer aandacht geven aan het water en de waterkanten. Ook is nog weinig gedaan aan het grasland. Eerlijk gezegd verwachten we van dit laatste gebied ook niet veel: overbeweiding en overbezetting hebben, dachten we, ook hier hun negatieve werk verricht. Maar toch: je weet maar nooit met Mariënwaard, het is een gebied met verrassingen. We zijn dit jaar wel eens vaker met een pessimistische verwachting op stap gegaan, maar de ongedachte vondst heeft nooit ontbroken.

Kees van de Vate

oranje bekerzwam

Meeuentellingen

Omdat de meeste mensen geen idee hebben van de aantallen meeuwen, die er in de omgeving van Culemborg gedurende het winterhalfjaar te vinden zijn, zullen we enkele malen op een beperkt aantal plaatsen tellingen verrichten op de slaappleaatsen van deze meeuwen.

Op zaterdag 30 oktober was de eerste van deze tellingen. In totaal 18 deelnemers hebben op 4 plaatsen geteld. De telling werd enigszins bemoeilijkt door het snelle invallen van de duisternis door een zware bewolking.

Er werden ongeveer 13.000 meeuwen geteld, die als volgt verdeeld waren:

afgraving stuw Hagestein	1.100 ex.
afgraving Redichemse waard	7.000 ex.
afgraving Beusichemse veld	60 ex.
afgraving stuw Maurik	5.000 ex.

Het is duidelijk, dat de meeuwen bij voorkeur op grote waterplassen overnachten. Dergelijke plaatsen zijn het meest te vinden langs de rivier, zodat daar de meeste meeuwen te vinden zijn.

Het merendeel van de meeuwen waren kokmeeuwen, maar er waren ook enkele zstorm- en zilvermeeuwen aanwezig, terwijl op de afgraving in de Redichemse waard een grote mantelmeeuw zat.

Omdat de tellingen vrij kort duren (de meeste meeuwen zoeken de slaappleaatsen pas vlak voor het donker worden op) en de aantallen vrij spectaculair zijn, is het meeuwentellen een aantrekkelijke bezigheid.

Ongetwijfeld zal de belangstelling voor de volgende tellingen dit bewijzen; het nieuws gaat zeer snel in de NVWC, ook buiten Hak-al om.

Chris Kalden

Broedvogelinventarisatie Regulieren

Binnen enkele jaren krijgt het 175 ha.-grote gebied, dat binnen de NVWC aangeduid wordt met de Regulieren een eigen waterhuishouding en komt het beheer van het gebied in handen van de stichting "Het Geldersch Landschap". Om de ontwikkelingen in de broedvogelstand bij te houden is het nodig om gedurende een aantal jaren het gebied te inventariseren. Ook dit seizoen heeft Hans van den Berg de Regulieren geïnventariseerd. Het betreft niet alleen de 175 ha. maar eveneens een stuk daarbuiten (totaal de Bisschopsgraaf). Dit laatste krijgt geen aparte waterhuishouding, maar is wel vergelijkbaar met de Regulieren wat betreft de bodemgesteldheid en de begroeiing. Het wordt daardoor nog makkelijker om de veranderingen van de broedvogelstand te interpreteren.

Ook van deze inventarisatie verschijnt een gestencild verslag, waarvan een aantal exemplaren bestemd is voor leden van de NVWC.

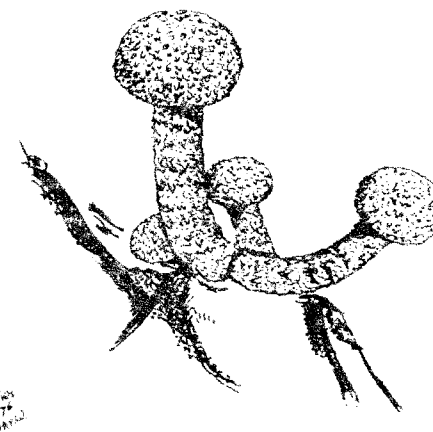
Enkele broedvogelsoorten en hun aantallen:

wilde eend	110	ransuil	3
slobeend	2	steenuil	1
waterral	3	bosuil	2
watersnip	5	boompieper	15
holenduif	6	graspieper	16
turkse tortel	1	winterkoning	85
tortelduif	1	heggemus	34
koekoek	9	bosrietzanger	63
spotvogel	60	tuinfluiter	59
zwartkop	21	grasmus	30
fitis	119	tjiftjaf	102
staartmees	2	wielewaal	10

Waarnemingen gedaan tijdens de excursie van zondag 1/ oktober naar Soelen

Waarnemingen gedaan tijdens de excursie van zondag 1/ oktober naar Soelen o.l.v. Gerard van Zuylen.

<u>Vogels</u>	<u>paddestoelen</u>
17 patrijzen	weidechampignon
1 tortelduif	brandplekbundelzwam
10 eksters	geschubde bundelzwam
1 roek	gewone zwavelkop
4 wulpen	bleekbruine bekerzwam
6 witte swikst.	sljmvoetbundelzwam
10 knoedelzwanen	oranje dropzwam
1 dodaars	meniezwammetje
20 meerkoeten	roestbruin kogelzwammetje
1 buizerd	geel schijfzwammetje
2 grote conze specht	peervormige stuifzwam
1 boomkruiper	elienbankje
3 vinken	knolparasolzwam
6 torenvalken	
	<u>In de plantage</u>
<u>planten</u>	aardappelbovist
kaarabel	braak russula
	schaapje
	tonderzwam
	<u>eekhoornstjesbrood</u>

schubbige bundelzwam

Verhaal excursie naar Gardebroek van zaterdag 9 oktober

Om 8.00 uur trokken er 14 N. W.V. leden er op uit. We gingen dit keer op zoek naar paddestoelen. We gingen naar het landgoed Gardebroek. Toen we daar aankwamen was er niemand thuis. Bij de boswachter naar de een tijdje kwam er een jongeman naar ons toe en zei dat we op de paden moesten blijven lopen. Toen we een eind gelopen hadden kwamen we de boswachter tegen en deze zei: "beste mensen, jullie mogen hier niet zonder toestemming wandelen en zeker niet met zo'n grote groep." Dus toen gingen we maar weg. Toen gingen we naar het dijkse bos om daar nog wat paddestoelen te determineren. We kwamen daar allerlei soorten tegen. Ik zal ze opschrijven -

nevelzwam
glimlende inktzwam
geschubde inktzwam
kleine bundelzwam
weidechampignon
tonderzwam
parasolzwam, en nog vele andere soorten.

De kleine bundelzwam was wel in aantallen van ongeveer 20 bijelkaar.

Lans Rietvink

Denk aan de dia-avond van 26 november

Zie excursie-programma!!!!!!!

Broedvogelinventarisatie fort Everdingen
rietput bij het fort
griend langs Prijsseweg

door de jeugdgroep van de natuur- en vogelwacht medewerkers: antoine geerlings, hans jansen, jan-willem koedam, henkjan kievit, gertjan kroon, hans rietvink, jilles en harry van de warenburg en kars veling.

De bovenstaande gebiedjes werden geïnventariseerd door de jeugdgroep om hen vertrouwd te maken met de "echte" inventarisaties.

De drie gebieden zijn:

I. Fort Everdingen, een oud fort langs de Lek, dat voor een groot deel begroeid is met oude populieren, terwijl er langs de fortgracht knotwilgen staan.

Hier broedden 107 paren verdeeld over 32 soorten. Enkele opmerkelijke zijn: torenvalk (in kast), grote bonte specht, steenuil, bosuil, holenduif en 5 paar futen.

II. Rietput bij fort Everdingen. Dit plasje is uitgegraven ten behoeve van de ophoging van het fort. Het is nu voor een vrij groot deel begroeid met riet en langs de kant struikwilgen.

Enkele vogelsoorten: dodaars, roerdomp, slob-eend, kuifeend, waterral, zwarte stern, kleine karekiet, grote karekiet en sprinkhaanriet-zanger.

In totaal hier 44 paren verdeeld over 22 soorten.

III. Griend langs de Prijsseweg. Deze werd voornamelijk bij de inventarisatie betrokken met het oog op "zangertjes".

Er staat hout op uit verschillende jaren. Het bleek dat in het oudste gedeelte ($\pm$ 5 jaar) verreweg het meeste zat ($\pm$ 70%).

Hier waren van de 48 paren (18 soorten) de volgende belangrijk: pimpelmees, bosrietzanger, zwartkopje, fitis, tjiftjaf en tuinfluiter.

Lijst van enkele broedvogels

<u>soortnaam</u>	<u>fort E.</u>	<u>rietput</u>	<u>griend</u>	<u>totaal</u>
dodaars	-	1	-	1
fuut	5	-	-	5
roerdomp	-	1	-	1
waterral	-	1(2)	-	1(2)
torenavalk	1	-	-	1
holenduif	2	-	-	2
zwarte stern	-	2	-	2
bosuil	1	-	-	1
steenuil	1	-	-	1
roodborst	1	-	1	2
sprinkhaanrietz.	-	1	-	1
zwartkopje	1	-	-	1
tuinfluiter	2	-	1	3
spotvogel	2	-	-	2
grauwe vliegenv.	1	-	-	1
groenling	3	-	1	4
putter	1	-	-	1
kauw	4	-	-	4
heggemus	2	-	-	2
rietgors	1	5	2	8

Voor een toelichting bij enkele soorten en de volledige lijst kun je vrijdagavond in het Kompas terecht. Voor enkele geïnteresseerden zijn gestencilde exemplaren van het verslag beschikbaar.

Kars Veling
 Henkjan Kievit

"HET V O G E L J A A R"

Regelmatig hebben we in HAK-AL geattendeerd op het prachtige vogeltijdschrift "Het Vogeljaar". Voor geïnteresseerden in vogels en vogelstudie is dit tijdschrift eigenlijk onmisbaar omdat hierin al datgene wat van belang is wordt behandeld en besproken, zowel regionaal als nationaal en zelfs internationaal. Bovendien blijft U op de hoogte van alle ontwikkelingen op het gebied van vogelkennis. Om voor ieder duidelijke redenen ontkomt ook de Stichting niet aan prijsverhogingen (PTT-Tarieven, e.d.). De gereduceerde abonnementsprijs ad f 10,-- (voor zes nummers per jaar) wordt voor 1977 opgetrokken naar f 12,--. Wij kunnen deze prijsverhoging zeker redelijk achten zeker in vergelijking met de nu geldende, niet gereduceerde abonnementsprijs ad f 17,50 per jaar.

Omdat we voor 1977, evenals wij in 1976 gedaan hebben, aan de Stichting een totale opgave doen van alle leden welke via de N.V.W.C. op "Het Vogeljaar" zijn geabonneerd met gelijktijdige overmaking van het totaal verschuldigde bedrag kunt U begrijpen dat wij een tijdige betaling van dit geld op prijs stellen.

Omstreeks half januari 1977 wordt deze lijst samengesteld en verzonden. We hopen dan alle bedragen te hebben ontvangen (althans het grootste gedeelte).

Wij gaan ervan uit dat iedereen die in 1976 een abonnement had dit ook voor 1977 wenst. Indien niet voor eind 1976 wordt opgezegd wordt het abonnement automatisch gecontinueerd.

Nieuwe abonnee's ad f 12,-- per jaar voor 1977 worden na ontvangst van het verschuldigde bedrag eveneens opgenomen

Er zijn bovendien nog een paar mensen welke over 1976 het bedrag ad f 10,-- nog moeten voldoen.

Voor de volledigheid treft U hiernaast de namen aan van hen die via de N.V.W.C. een abonnement op "Het Vogeljaar" hebben. Misschien kan dit een aansporing zijn om volgende keer ook uw naam hierbij aan te treffen.

Overschrijving voor 1977 (en 1976) op girorekening
3 4.3 3.3 5 1 t.n.v. F. Waroux, rek. Natuur en Vogelwacht
Culemborg

Dave Schmitt	Ganzebloem 23	C'borg
H.v.d. Warenburg	Triosingel 27	Id.
Hans v/d Berg	Troelstrastraat 5	Id.
Harry Uphof	Zandstraat 32	Id.
Frans Waroux	Mendelssohnlaan 7	Id.
Johan de Kruijff	Zandstraat 32A	Id.
Bert Huigen	Ereprijs 47	Id.
Chris Kalden	Raveleinstraat 51	Id.
Kees v/d Vate	W.Pyrmontdreef 12	Id.
Kars Veling	Vivaldistraat 9	Id.
Bert de Boer	M.L.King 29	Id.
Hans Rietvink	Ereprijs 39	Id.
Gerard van Zuylen	Zandstraat 32A	Id.
Fam. Kievit	Verdistraat 13	Id.
Arie v/d Ham	Raveleinstraat 193	Id.
Arno Bos	Duinweg 81	Noordwijk/Zee
Jacques Oonincx	Schuurkerkstraat 37	Breda
G. Nuyen	Vroonland 12	Beusichem
Koos Rypkema	Diefdijk 7	Schoonrewoerd
Joop Jassies	Tjalk 15	Heerenveen
Ton van Beek	Hinkertstraat 36	Cothen
B. Dieker	verhuisd adres?	
Henk Post	Vurenlaan 99	Tiel
Mw. J.G. Verkoren	Raveleinstraat 24	C'borg
Evert van Leeuwen	Londiniumdreef 85	W.b.Duurstede
D. Kroon	Van Karnebeeklaan 1	C'borg
Bas Middelkoop	Kerkweg 27	Schoonrewoerd
Jan-Willem Koedam	Oostersingel 38	C'borg
W.D. Borgstein	Sportveldstraat 23	Beusichem
G. Geurtsen	Nieuwe Uitleg 37	Dalfsen
(via Hans v/d Berg)		
A.G. Entjès	Vicarystraat 32	C'borg
Robby van Vliet	B.Keestrasingel 3	C'borg
Berry & Guido Lucas	Händellaan 18	C'borg

Deze schitterende tekening van onze eigen
NWC-tekenaar Jilles v/d Warendburg vonden we
dermate passen bij het artikel over
Roofvogeltellingen dat we deze tekening op
gekleurd papier (valt het beter op) als extra
bijlage laten meelopen.
Bovendien verschijnt deze afbeelding nog als
voorplaat op een van de komende nummers.

Trekvogeltellingen

In het weekend van 2 en 3 oktober zijn er trekvogeltellingen gehouden op een drietal plaatsen.

Hoewel het weer en de aanvangstijd niet optimaal waren, zijn er toch vrij veel vogels gezien.

Op beide dagen is er geteld bij fort Everdingen langs de Lek en bij de Redichemse waard tegenover de Heul.

Op zaterdag is er bovendien geteld langs de Hennisdijk bij de Regulieren. Het bleek echter, dat er nauwelijks sprake was van waarneembare trek.

Dit was wel het geval langs de Lek, waar in vrij vlot tempo kleine groepen vogels te zien waren.

Gemiddeld kwamen 15 groepjes per uur langs, die wel gering van omvang waren.

Pas met dergelijke tellingen blijkt hoe moeilijk het is met fris weer enkele uren op dezelfde plaats te verblijven. Gelukkig werden ook deze tellingen opgevrolijkt door enkele leuke waarnemingen: een albino kievit in de Regulieren, 2 bergeenden langsvliegend bij de Heul, 4 witgatjes bij fort Everdingen en een zingende tjiftjaf.

chris kalden

Schrijver dezes ontving onlangs van Boeken-Piet, een van de magazijnbeheerders van Sint Nicolaas, de volgende mededeling:

Dit jaar zijn er op het gebied van de natuur een groot aantal nieuwe boeken verschenen. Enkele hiervan kan ik de natuurliefhebber van harte aanbevelen. Ook van enige eerder verschenen uitgaven heb ik nog een flinke voorraad zodat mijn geëerde werkgever aan alle verlangens van de lezers van NAK-AL zal kunnen voldoen.

Voor de plantenkenner en speciaal voor hen die dat willen worden kan ik de volgende boeken aanbevelen:

- 1 - "Thieme's flora in kleur" een herdruk van de bekende plaatjesflora van Keble-Martin welke bij Uitgeverij Thieme is verschenen. Helaas is de kwaliteit van de kleuren nogal achteruit gegaan vergeleken bij de oudere druk. Prijs f 29,50
- 2 - "Wat bloeit daar?" door D. Aichele ook bij Thieme. Dit is een volledig nieuwe bewerking van een reeds bekend boekje. De planten zijn eerst ingedeeld naar bloemkleur en daarna volgens biotoop (soort van groeiplaats). De tekeningen zijn bijzonder fraai, de kleuren enigszins flets. Prijs f 25,50
- 3 - "Elseviers Bloemengids" door R. en A. Fitter en M. Blamey. Een zeer goede gids met schitterende kleurenafbeeldingen. Prijs f 23,50
- 4 - "Elseviers Bomengids" door Alan Mitchell. Met behulp van deze gids kun je alle bomen leren kennen. Ruim 1.300 afbeeldingen waarvan 800 in kleur zijn je hierbij behulpzaam. De gids is niet goedkoop maar zijn geld dubbel en dwars waard. Prijs f 42,50
- 5 - "A tlas der Nederlandse grassen". De moeilijke grassenfamilie wordt hierin uitgebreid behandeld. Deze KNNV-uitgave welke dit jaar is verschenen gaat bijzonder snel. Wil je deze dus hebben dan moet je er wel vlug bij zijn. Prijs f 35,--

Vergeet de dia-avond van 26 november niet en kom met je dia's!!!!

- 6 - "Elseviers Paddestoelengids"
De handigste en beste gids die er op dit moment verkrijgbaar is. Het is beslist geen eenvoudig terrein om je op te begeven maar met enige moeite kun je toch de meeste paddestoelen wel op naam brengen.
Prijs f 29,50

Van de plantenboeken maken we een overstapje naar de dierenafdeling.

Er zijn een drietal vogelgidsen welke ik kan aanbevelen. Het zijn alle drie gidsen van Elsevier, t.w.

- 1 - "Elseviers Vogelgids" - Prijs f 37,50
- 2 - "Elseviers Gids voor de Vogels van Europa"
Prijs f 17,50
- 3 - "Elseviers Gids voor de Europese vogels"
Prijs f 19,50
- 4 - "Hoe dieren leven - Deel II - Vogels" eveneens een uitgave van Elsevier door R. Buston.
Goed leesbaar en met veel goede kleurenfoto's en niet duur voor een dergelijke uitgave.
Prijs f 22,50
- 5 - De uitgave van dit jaar op vogelgebied is m.i. het boek van Chr. Perrins en Ad Cameron.
Hierin staan honderden tekeningen in schitterende kleuren en of het niet op kan, ook bij Elsevier verschenen.
Prijs f 29,50
- 6 - "Spinnen van Nederland" door W. van Katwijk.
Over weinig andere diergroepen bestaan zoveel misvattingen en vooroordelen als over spinnen. In dit boek vind U bijzonder veel en goede informatie over deze nuttige en vooral interessante diergroep.
Uitgever is A.A. Balkema - Rotterdam.
Bijzonder aanbevolen.
Prijs f 28,50
- 7 - "Het Spectrum Vlinderboek".
Voor de liefhebber een kostbaar bezit met schitterende kleurenfoto's. Wel kostbaar maar goede waar.
Prijs f 79,50

- 8 - "Bouwmeesters in de Dierenwereld" een mooi boek van de bekende bioloog Karl von Frisch, over een interessant onderwerp. De nederlandse uitgave is helaas wel iets duur uitgevallen.
Prijs f 59,50

- 9 - "Het liefdeleven der Dieren" - Elsevier door Robert Burton. Schitterende kleurenafbeeldingen begeleiden een prettig lezende tekst.
Prijs f 29,50

- 10 - "Elseviers Insektengids"
Een gids over een interessant onderwerp waaraan nog te weinig gedaan wordt. In deze gids van Michael Chinery staan ruim 1.000 afbeeldingen waarvan bijna 800 in kleur.
Niet alleen worden alle orden besproken maar ook een determinatietabel van de Europese insecten staat erin vermeld. Bijzonder aanbevolen.
Prijs f 45,--

Dit jaar zijn nog nekele boeken over de natuur in Nederland verschenen, o.a.

"Terug naar de Natuur" door Peters en Macrander.
Dit boek is met name geschikt voor de jongere leden van de N.V.W.C.
Prijs f 19,50

Van de Verkade-albums van meer dan 50 jaar geleden zijn wederom een tweetal herdrukken verschenen, nl. "De Bonte Wei" en "Blonde Duinen". De teksten zijn van legendarische J.P. Thijsse en de plaatjes moeten zelf ingeplakt worden.

"Wilde ganzen in Nederland" door Philippona e.a.
Deze KNNV-uitgave waar reeds lang naar werd uitgekeken is te bestellen bij het Bureau KNNV te Hoogwoud.
Prijs f 35,--

Door bemiddeling van ondergetekende zijn de beide KNNV-uitgaven à f 35,-- te verkrijgen. Bovendien de "Elseviers Bloemengids voor f 17,90, de Elseviers Gids voor de Europese vogels voor f 15,50 en de Elseviers Bomengids voor f 33,90. Inlichtingen:

Leo v/d Kooy - Vliegerweg 3 - Culemborg Tel. 5450

Broedvogelinventarisatie Mariënwaerd

In het zeer vroege voorjaar (eigenlijk in de winter) is besloten dat het landgoed Mariënwaerd op planten en vogels geïnventariseerd zou worden.

Om praktische redenen (oppervlak, tijd) beperkte de plantengroep zich tot het bos en bijbehorende lanen, terwijl het gehele gebied (+ 800 ha.) op broedvogels onderzocht werd.

Het gebied werd in tweeën verdeeld, nl een deel ten noorden van de spoorlijn Geldermalsen-Leerdam en een ander deel ten zuiden van deze lijn.

Het zuidelijk deel valt vrijwel geheel samen met het werkgebied van de plantengroep. Als extra werd door de vogelaars het stuk tussen de Appeldijk en de spoorlijn geïnventariseerd.

In het zuidelijk deel zijn naast het bos enkele grienden, boomgaarden en populierenbossen te vinden. Omdat er akkerbouw gepleegd wordt tussen de lanen van Mariënwaerd leent dit stuk zich minder voor broedvogels, maar de lanen met de bijbehorende onderbegroeiing des te meer.

Het noordelijk deel is vrijwel geheel weiland met enkele grienden daarover verdeeld. In het noordwesten van dit gebied liggen de voor de niet-weidevogels belangrijkste stukken.

De eendekooi bij de Woerd is verreweg het beste broedgebied, maar door de aanplant gedurende de laatste jaren is de omgeving van de kooi ook aantrekkelijker geworden voor broedvogels.

Een willekeurige greep uit de broedvogellijst:

	I	II
blauwe reiger	-	1
slobeend	-	4
torenavalk	1-2	4
waterral	-	1
watersnip	-	2

	I	II
holenduif	3	6
ransuil	1	1
steenuil	3	1
bosuil	2	1
boompieper	-	3
gele kwikstaart	-	1
winterkoning	41	35
sprinkhaanrietzanger	-	2
zwartkop	12	9
fitis	18	48
tjiftjaf	32	44
fluitier	1	-
grauwe vliegenvanger	5	15
staartmee	1	2
boomklever	1-2	-
wielewaal	1-2	6

I staat in dit geval voor het gebied ten zuiden van de spoorlijn (bos e.o.) en II is het gebied ten noorden van de spoorlijn (eendekooi e.o.).

Evenals van de andere inventarisaties zal ook van Mariënwaerd een uitgebreider verslag verschijnen met de volledige broedvogellijst en de opmerkingen daarbij. Voor geïnteresseerden zullen exemplaren binnen afzienbare tijd te verkrijgen zijn bij Chris Kalden.

Roofvogeltellingen

Omdat we de veranderingen in de roofvogelbevolking wat beter willen volgen worden in het winterseizoen enkele gebieden een paar maal geteld. Het zal bekend zijn, dat de aantallen roofvogels van een paar factoren afhangen, waarbij de hoeveelheid veldmuizen de belangrijkste is.

Er zit op dit moment weer een stijgende lijn in de veldmuizen-populatie, zodat we redelijke aantallen kunnen verwachten.

Bij een excursie naar Mariënwaerd op 18 september werden niet minder dan 60 torenvalken en 20 buizerden gezien.

Op 23 oktober waren de verwachtingen dan ook nog gespannen bij de 14 leden, die stonden te popelen om fantastische aantallen en soorten te tellen.

Er werden 3 groepjes geformeerd, die elk een gedeelte van de omgeving voor hun rekening namen. Het is de bedoeling deze zelfde gebieden nog enkele keren te tellen.

Geteld werd in: Regulieren

Mariënwaerd noord van spoorlijn
Lage en hoge Prijs, Aventura

De aantallen waren nogal teleurstellend:

Regulieren: torenvalk 18 buizerd 8

Mariënwaerd: torenvalk 9 buizerd 2

Prijs e.o.: torenvalk 5 buizerd 1

Enkele leuke waarnemingen waren: boomvalk in de Regulieren, ijsvogel langs de Prijsseweg en een boerenwaluw in de Regulieren.

Nu weet je het wel: 26 november dia-avond
door diverse leden van de NVWC!!!

Paddestoelen in de Plantage

In de Plantage in Culemborg zijn veel soorten paddestoelen te vinden o.a. boleten, russula's, bundelzwammen, inktzwammen, bovisten, zwavelkoppen, een tonderzwam en nog vele andere soorten. Van de boleten staan er o.a. Melkboletjesbrood, Melkboleet en de Sombere Fluweelboleet, van de laatste twee boleten verkleuren de buisjes groen-blauw als je er op drukt.

Verder staan er Braakrussula's, die zeer scherp smaken en rood van kleur zijn met een witte steel. Over het algemeen zijn de niet scherp smakende russula-soorten eetbaar.

Van de bundelzwammen staan er het meest kleine bundelzwammen, vooral bij de bladerhopen.

Van de inktzwammen zijn de meeste soorten kale Inktzwammen.

Verder hebben we gewone zwavelkoppen, + 40 stuks Schaapjes en één Aardappelbovist waargenomen.

Als bijzonderheid vonden we tenslotte een Tonderzwam, die gezien de grootte al wel enige jaren oud moet zijn.

Gaat U ook eens kijken?

Rob van Vliet en John Pothuizen.

melkboleet

ALGEMENE LEDENVERGADERING

Verslag van de Algemene Ledenvergadering welke is gehouden op vrijdag 15 oktober jl. in Het Kompas.

Er waren op deze avond 28 belangstellenden waaronder een 15-tal jeugdleden.

Een aantal activiteiten werden besproken waarvan hierna in het kort een weergave.

Meerdaagse Kampen

Besloten werd op korte termijn een circulaire te verspreiden om de belangstelling voor een winterkamp te peilen.

Dit kamp, dat van zaterdag 25 december ('s-middags) t/m dinsdag 28 december wordt gehouden in Haamstede Zld., is inmiddels definitief besteld en op dit ogenblik n.a.l. de circulaire reeds volgeboekt.

De deelnemers ontvangen over bijzonderheden nog apart bericht.

Van de gelegenheid werd tevens gebruik gemaakt om via de circulaire de aandacht te schenken aan de bus-excursie naar de Elevopolder op 7 november a.s. De belangstelling hiervoor is eveneens uitermate groot. Het maximum aantal personen (40) is op 1 of 2 na eveneens bereikt.

In de krokusvakantie zal er ten behoeve van de jeugd een meerdaags kamp worden georganiseerd. Dit zal vermoedelijk eind februari worden gehouden. Te zijner tijd volgt hierover nader bericht. Gerard van Zuylen en Leo v/d Kooy zullen hieraan hun medewerking verlenen.

Evenals vorig jaar is het de bedoeling om in het week-end beginnend met Hemelvaartsdag een Voorjaarskamp te organiseren. De juiste datum is van 19 t/m 22 mei. De omgeving waar we deze dagen willen doorbrengen wordt vermoedelijk De Peel. In principe wordt getracht een gelegenheid voor die periode te bespreken.

Jeugdavonden in Het Kompas

Te beginnen met 12 november a.s. zal er maandelijks een speciale avond t.b.v. de jeugd worden georganiseerd. De onderwerpen welke op deze avonden worden gekozen zullen zo mogelijk aansluiten bij datgene wat er op dat moment te zien of te beluisteren valt.

De organisatie van deze avonden geschied door Leo v/d Kooy en Gerard van Zuylen.

Wekelijks, op vrijdagavond, zal er tenminste één volwassene aanwezig zijn die verantwoordelijk is voor de gang van zaken op die avond.

Speciale avonden

Er zijn diverse suggesties gedaan om tijdens het winterseizoen een aantal avonden te organiseren. O.a. zal Wim Rubers een avond weiden aan de planten welke in de omgeving van Culemborg worden gevonden. Er wordt een dia-avond gegeven waarop eveneens de omgeving van Culemborg als onderwerp dient echter bezien uit landschappelijk oogpunt. Op deze avond is het bovendien mogelijk andere onderwerpen via het dia-apparaat te vertonen.

De mogelijkheid tot het huren van filmapparatuur wordt onderzocht. We kunnen dan zelf vogel- of natuurfilms vertonen.

Elke twee maanden zal er een bijzondere excursie worden georganiseerd waaraan de nodige publiciteit en aandacht wordt geschonken. Een excursie naar het ooievaarsdorp Het Liesveld in het voorjaar wordt gepland.

Nestkasten

De door de NVWC in 1976 geplaatste toranvaldkasten zullen door Arie v/d Ham en Harry Noordhuis vóór het aankomende broedseizoen worden gereinigd en indien noodzakelijk worden hersteld of vervangen. Diegenen welke hierbij behulpzaam willen zijn kunnen zich bij voornoemde personen opgeven. Een verslagje hierover zal t.z.t. worden gepubliceerd.

Inventarisaties

Evenals in 1976 zal in 1977 het gebied "De Regulieren" worden geïnventariseerd op broedvogels. Losse waarnemingen buiten het broedseizoen zullen eveneens worden verzameld.

Het landgoed Mariënwaerd is in 1976 op broedvogels geïnventariseerd. Zie hiervoor elders in dit nummer. In 1977 zal met name het gedeelte over de spoorlijn gerekend vanaf het landgoed richting de Eendekooi worden geteld. Alle waarnemingen hiervan naar Chris Kalden. De plantenwerkgroep zal ook in 1977 doorgaan met inventarisaties. De verschillende data zullen t.z.t. worden vermeld waarop deze inventarisaties plaats vinden.

Er zal nog een speciale avond worden belegd waarop de te houden inventarisaties worden besproken en doorgenomen.

Gemeente Culemborg

Een commissie uit de gemeenteraad is bezig alle gemeentelijke subsidieregelingen te bezien.

Met name zal het plaatselijk jeugdwerk onder de loep worden genomen.

Ter informatie voor deze commissie is een algemeen vragenformulier ingezonden. Aan de hand hiervan en uit een nog te houden gesprek zal worden bekeken of wij voor gemeentelijke subsidie in aanmerking komen.

Financieel Verslag

Tot slot gaf de penningmeester een overzicht van de financiële gang van zaken over 1976. Hierbij werden zowel de uitgaven als de ontvangsten van de nodige toelichting voorzien.

Volgens de aanwezige leden zou in 1977 dit gevoerde beleid moeten worden voortgezet.

Met nog een speciaal woord van bijzondere dank aan de drukker van HAK-AL en alle andere voorkomende drukwerken werden zonder op- of aanmerkingen de stukken goedgekeurd.

Nadat het excursie-programma voor november op papier stond werd om ongeveer 10.30 uur deze vergadering beëindigd. De koffie van Rina was heerlijk.

Volgende vergadering 3e donderdag van november, dus de achttiende.

F.W.

Waarnemingenlijst

Deze keer een behoorlijk aantal inzendingen, waaruit de onderstaande geselecteerd zijn.

Na een betrekkelijk rustige periode in de nazomer hebben de paddestoelen en de trekvogels voor een opleving gezorgd.

Ik wil nogmaals iedereen vragen zijn waarnemingen door te geven; het hoeven beslist geen zeldzaamheden te zijn, het gaat er om een indruk te krijgen van hetgeen buiten in de omgeving van Culemborg te vinden is.

Er zijn nieuwe waarnemingskaartjes "in bestelling", iedereen kan ze bij mij afhalen en inleveren.

- Platte tonderzwam : 5-10-'76 knotwilg Beusich.dijk,
Rob v.Vlist, John Pothuizen;
- Wollige popelzwam : 8-10-'76 populieren Prijsseweg,
Jilles, Rob en John;
: 21-10-'76 Lekdijk Oost,
Rob en John;
- Parelstufzwam : 25-10-'76 bij de spoorbrug,
Rob en John;
- Reuzenbovist : 2-11-'76 1 ex. (45cm) Lange Dreef,
Rob en John;
- Nicandra : 7-10-'76 nachtschade Industriet.
Rob en John;
- Vos : 9-10-'76 1 ex. overkant spoorlijn
diverse waarnemers;
- Wezel : 25-9-'76 1 ex. station C'borg,
Jan en Hans Rietvink;
: 8-10-'76 1 ex. station C'borg,
Hans Rietvink;
- Dodaars : 18-10-'76 1 ex. Linge Acquoy,
Toine Morel, Hans Hazenbosch;
- Purperreiger : 3-10-'76 1 ex. Kooiweg,
dhr. Middelhoven;
- Smient : 20-10-'76 30 ex. plasjes overkant
Berry Lucas, Henkjan Kievit;
- Bergeend : 29-7-'76 2 ex. + 7 jongen, eil.
van Maurik, Gertjan Kroon;
- Tafeleend : 16-10-'76 2 ex. Lek, Gertjan Kr.;
- Smelleken : 26-9-'76 1 ex. Achtersteeg,
dhr. Middelhoven;

Visarend : 3-10-'76 1 ex. bij de Heul,
 Joost Woudstra;
 Kraanvogel : 23-10-'76 19 ex. Rijswijk,
 dhr. Bergacker;
 : 29-10-'76 8 ex. Beusichem,
 dhr. Bergacker;
 Waterral : 3-10-'76 2 ex. Holderweg,
 dhr. Hindelhoven;
 Drieteenstrandl. : 16-10-'76 1 ex. op de Heul,
 Henkjan en Kars;
 Kievit : 2-10-'76 1 ged. albino ex. in de
 Regulieren, deeln. excursie;
 Gulp : 18-10-'76 1 ex. Lekdijk,
 Toine Morel en Hans Hazenbosch;
 Bokje : 24-10-'76 2 ex. de Heul,
 Joost Woudstra, Marcel v.d.Tol;
 Watersnip : 24-10-'76 300 ex. de Heul,
 Joost Woudstra, Marcel v.d.Tol;
 Grote mantelm. : 30-10-'76 1 ex. Redichemse wrd.,
 deelnemers excursie;
 Hsvoegel : 9-10-'76 1 ex. Parallelweg-Cost,
 Jandirk Kievit;
 : 10-10-'76 1 ex. idem, Henkjan K. ;
 : 10-10-'76 1 ex. Molenkade,
 Jandirk, mevr. en men. Kievit;
 : 23-10-'76 1 ex. Prijsseweg,
 deelnemers excursie;
 Ruisfleeuwerak : 23-10-'76 1 ex. Terweide, Kars;
 Boevenzwaluw : 23-10-'76 1 ex. Regulieren,
 deelnemers excursie;
 Staartmees : 16-10-'76 3 ex. Regulieren,
 Jilles v.d. Warenburg;
 : 19-10-'76 20 ex. Zeedijk,
 Toine Morel, Hans Hazenbosch;
 Tjiftjaf : 28-10-'76 1 zingend ex. Vliegerw.
 fam. v.d. Kooij;
 Gele kwikstaart : 30-10-'76 1 ex. Ronde Haven, Dave.

Chris Kalden

Geplande speciale jeugdbijeenkomsten
 o.l.v. Leo v/d Kooij en Gerard van Zuylen
 in Het Kompas, aanvang 19.15 uur.

Vrijdag 19 november

"Hoe leg ik een verzameling aan?"

Op welke wijze kan een logboek worden bijgehouden?
 Schrijf- en tekenmateriaal evenals een multomap of
 niet te klein notitieblok meebrengen.

Vrijdag 17 december

Avond over allerlei takken.

Indien aanwezig lectuur over bomen meebrengen.

Zaterdag 18 december

Verzamelen van materiaal in De Plantage om thuis of
 in Het Kompas te kunnen uitwerken.

Vrijdag 21 januari

Uitwerking van bomen en afronding.

Vrijdag 20 februari

Quiz-avond.

Op deze avond wordt in twee groepen gestreden om
 allerlei vragen op natuurgebied goed te beantwoorden.
 Pen en papier meebrengen.

Vrijdag 18 maart

Avond over Het Voorjaar - vroege zangers en planten

EXCURSIE - PROGRAMMA

Zaterdag 13 november - 07.54 uur - Station Culemborg

Treinexcursie naar de Kil van Hurwenen o.l.v.
Leo v/d Kooy. Kosten retour 2e klasse C'borg-Zaltbommel.

Hurwenen staat bekend om zijn uiterwaarden welke in het najaar en winter grotendeels onder water staan. Vele trekvogels maken van deze plaatsen gebruik om hier een tijdje te rusten voordat ze de verre tocht naar het zuiden gaan ondernemen. Eendesoorten zoals smienten, pijlstaarten, kuif- en tafeleenden kan men hier aantreffen. Bovendien is het mogelijk dat de eerste ganzen gesignaleerd kunnen worden.

Een excursie die zeker de moeite waard is.

Zaterdag 20 november - 08.00 uur

Excursie naar de Stuw bij Hagestein.

Deze excursie gaat o.l.v. Gerard van Zuylen.

Op weg hier naar toe zullen in de Lek-uiterwaarden ongetwijfeld leuke waarnemingen worden gedaan.

Zondag 28 november - 08.00 uur

Excursie richting Asperen en Acquoise Meer o.l.v.
Chris Kalden.

Mogelijk dat op deze excursie de sperwer, welke hier vorig jaar om deze tijd werd waargenomen, wordt gezien. Bovendien is het niet uitgesloten dat meerdere ex. ransuilen worden ontdekt.

Zaterdag 4 en Zondag 5 december

I.v.m. de verjaardag van de heer S. Nicolaas worden er in dit week-end geen excursies gehouden.

Zaterdag 11 december

Knotwilgen snoeien.

In het volgende nummer en in de Culemborgse Courant van donderdag 9 december worden hierover nadere mededelingen gedaan.

Evenals voorgaande jaren rekenen we weer op veel deelnemers. Ook degenen welke slechts een paar uur willen komen helpen zijn van harte welkom.

Voor die excursies waarvoor U belangstelling heeft zien wij U gaarne verschijnen bij het Postkantoor aan het Jach indien niet anders staat aangegeven.

NOTEER DE DATA OP DE KALENDER!!

--*-*-*-*-*-*-*-*-*-*-*-*-*

Jeugdbijeenkomst op vrijdagavond 19 november - 19.15 uur

Op deze avond wordt o.l.v. Leo v/d Kooy en Gerard van Zuylen een speciale avond voor jeugdleden gehouden welke om ongeveer 20.30 uur is afgelopen. Het Kompas.

Ten overvloede vermelden we dat de ruimte in Het Kompas elke vrijdagavond vanaf 19.15 uur open is. Er kan dan van de bibliotheek gebruik worden gemaakt. Bovendien liggen er een aantal aantrekkelijke tijdschriften.

Dia-avond op vrijdagavond 26 november - 19.30 uur

Iedereen, die dia's heeft en deze ook wil laten zien, kan op deze avond terecht. In ieder geval zal er een 100-tal dia's van de omgeving te zien zijn. Neem je vakantie- of andere dia's mee en vertoon ze; projectieapparatuur is aanwezig.

